

Skriftlige indlæg fra Det Økonomiske Råds medlemmer

På de følgende sider er gengivet skriftlige indlæg fra medlemmer af Det Økonomiske Råd. Følgende medlemmer har ønsket at give skriftlige bidrag:

Økonomi- og Erhvervsministeriet

Finansministeriet

Danmarks Nationalbank

Dansk Arbejdsgiverforening

Landsorganisationen i Danmark

Dansk Industri

Håndværksrådet

Landbrugsraadet, Dansk Familie Landbrug og Danske Andelsselskaber

Handel, Transport og Serviceerhvervene

Dansk Handel & Service

Finansrådet

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Økonomi- og Erhvervsministeriet v/Michael Dithmer

Der er generelt tale om en interessant rapport, som formandskabet har udarbejdet med mange analyser især på arbejdsmarkedsområdet.

Overordnet er jeg enig i konjunkturvurderingen, hvor der tegnes et billede af en økonomi tæt på kapacitetsgrænsen og en vækst i underkanten af 2 pct. om året – primært drevet af et stigende privat forbrug.

Det forventede kraftige fald i kontantprisen på ejerboliger er dog noget overraskende, selvom der forventes en stigning i renten som følge af øget aktivitet i udlandet. Faldet i boligpriserne synes for kraftigt set i lyset af den skønnede udvikling i realindkomst og ledighed. Hertil kommer, at det virker overraskende, at der er en næsten uændret forbrugskvotepå trods af det kraftige reale fald i husholdningernes formue som følge af det forudsatte fald i boligpriserne.

Jeg er enig i formandskabets betragtninger om, at der ikke er plads til en ekspansiv finanspolitik givet den nuværende vurdering af konjunktursituationen med et stramt arbejdsmarked. Derfor skal en lettelse af skatten på arbejde i 2004 også ses i forhold til 2010-planen. Og derfor arbejder regeringen også for at skabe det nødvendige råderum til lettelse af skatten på arbejde i 2004. En lettelse af skatten på arbejde vil bidrage til at øge beskæftigelsen og lette presset på arbejdsmarkedet de efterfølgende år.

Formandskabet peger på, at der ikke er et finanspolitisk råderum til skattelettelser frem mod 2010. Det finanspolitiske råderum afhænger bl.a. af, om det er muligt at øge beskæftigelsen, herunder reducere ledigheden samt holde en stram udgiftsvækst som forudsat i regeringens mellemfristede fremskrivninger.

Det er regeringens målsætning at forbedre strukturerne på arbejdsmarkedet og fastholde den stramme udgiftsstyring. Inden for disse rammer er der et finanspolitisk råderum til skattelettelser.

Formandskabets ønsker fri huslejedannelse. Mens det er regeringens opfattelse, at både ejere og lejere skal have en rimelig sikkerhed for deres fremtidige boligudgifter. Der er derfor gennemført et stop for ejendomsskatter, og der er ikke planer om at fjerne huslejereguleringen for de ældre udlejningsboliger. Fornyelse af boliglovgivningen skal ske i en tilpas rolig takt.

Det private udlejningsbyggeri har længe ligget på et lavt niveau. Med forslaget om skattefradrag til privat udlejningsbyggeri i de kommende 5 år samt om indretning af tagboliger sker der en mærkbar forøgelse af tilgangen af nye private udlejningsboliger

med fri lejefastsættelse. Dette vil især øge udbuddet af private udlejningsboliger i de områder, hvor efterspørgselspresset er størst, og samtidig medvirke til at skabe en bedre balance mellem privat og alment nybyggeri af udlejningsejendomme.

Størstedelen af rapporten omhandler arbejdsmarkedet. Det er nyttigt med en diskussion af arbejdsmarkedspolitikken i lyset af den centrale rolle, som arbejdsmarkedet spiller for den økonomiske udvikling i de kommende år.

Formandskabet regner ligesom regeringen med, at der – trods den demografiske udvikling – er udsigt til en stigende arbejdsstyrke frem mod 2010. I rapporten skønnes fremgangen dog at blive noget mindre end i regeringens mellemfristede fremskrivning. Det skal hertil bemærkes, at forskellen især skyldes, at rapporten – specielt på førtidspensionsområdet – synes at anlægge en noget pessimistisk vurdering af de igangsatte initiativer. Det skal også bemærkes, at regeringens mellemfristede fremskrivning er et kravforløb, der forudsætter yderligere strukturforbedringer for at nå målene.

I rapporten anføres, at resultaterne af aktiveringsindsatsen generelt ikke står mål med omkostningerne ved indsatsen. Hertil skal bemærkes, at aktivering har positive effekter i form af motivation og rådighedsafprøvning, der kan påvirke ikke kun de ledighedsberørte. Aktivering er dog naturligvis ikke et mål i sig selv, og i "Flere i arbejde"-aftalen afskaffes det hidtidige kvantitative krav til aktiveringen og dermed mindskes risikoen for fastholdelse af de ledige i aktiveringstilbuddet, samtidig med at andre redskaber opprioriteres for at understøtte motivation og rådighedsafprøvning.

Formandskabet efterlyser en mere gennemgribende revision af aktiveringstyperne, end der er lagt op til i "Flere i arbejde" samt et større fokus på jobsøgning, gerne kombineret med sanktionsmuligheder i form af fratagelse af dagpengene i en periode, hvis ikke jobsøgningskravene tilfredsstilles. Hertil kan bemærkes, at det er for tidligt at vurdere, om de ganske omfattende ændringer på aktiveringsområdet i "Flere i arbejde"-aftalen er tilstrækkelige. Specielt indeholder aftalen en meget klar opprioritering af jobsøgning og -formidling, og klare ændringer med hensyn til rådighedsafprøvning og -sanktioner.

Finansministeriet

Konjunkturvurderingen tegner et billede af en solid dansk økonomi, der har udvist robusthed over for den internationale afmatning. Vurderingen af udviklingen i beskæftigelsen og ledigheden kan dog i lyset af den seneste konjunkturstatistik herfor være for optimistisk. DØRs skøn for overskuddet på betalingsbalancen forekommer ligeledes at ligge i den høje ende af det realistiske.

Der er som angivet i rapporten risiko for yderligere fald i udlandets vækst, men de angivne scenarier kunne i større omfang have inddraget konsekvenserne af en sådan for renter og dermed den danske indenlandske efterspørgsel.

DØR opgør finanseffekten til 0,1 pct. af BNP i 2003, hvilket svarer til Finansministeriets beregninger. DØR's skøn for finanseffekten for 2002 på ½ pct. af BNP kan derimod ikke genkendes. Det høje angivne tal synes at skyldes forudsætninger om større vækst i den offentlige beskæftigelse og de offentlige investeringer, samt at finanseffekten gøres afhængig af arbejdsstyrkens konjunktursving frem for det underliggende niveau.

DØR foreslår, at der for at undgå højere skat i amter og kommuner under ét indføres et system, hvor disse kan handle indbyrdes med skattestigninger og –nedsættelser. I det foreslåede system vil der imidlertid altid være en ekstra omkostning for en kommune eller et amt der hæver skatten. I det system regeringen anvender, kan en tilpasning, som skønnes nødvendig, foretages uden omkostninger, blot andre amter eller kommuner nedsætter skatten.

DØR sætter fokus på finanspolitikens holdbarhed, og der synes at være enighed om, at finansieringen af de offentlige udgifter, der følger af befolkningsaldringen kræver betydelige offentlige overskud og lavere gæld. Tilsvarende er der enighed om, at råderummet til en nedsættelse af skatter eller forbedringer af standarder for den offentlige service er betinget af en betydelig succes med at øge arbejdsudbuddet og beskæftigelsen.

Det er vanskeligt at foretage en tilbunds gående sammenligning af DØRs og Finansministeriets beregninger af finanspolitikens holdbarhed ud fra de informationer, der angives i rapporten. DØR har således forudsat en anden fremskrivning, der afviger fra 2010-planen. Blandt de mange forskelle er, at ledigheden i DØRs fremskrivning ikke reduceres fra 2000 til 2010. Desuden øges det offentlige forbrug i pct. af BNP tilsyneladende mere frem til 2010, end 2010-planen forudsætter. Disse forhold synes at medvirke til, at DØR beregner en finanspolitisk holdbarhed, der er knap 1 pct. af BNP mindre positiv - end beregnet af Finansministeriet. DØR opfordres til at foretage flere dekomponeringer af resultater ved fremskrivninger.

Det kan konstateres, at DØR forventer en fremgang i arbejdsstyrken på ca. 30.000 personer fra 2000 til 2010. Det ligger kun lidt fra Finansministeriets skøn i fravær af nye strukturtiltag, og synes derfor i store træk at bekræfte vurderingen af de beskæftigelsesmæssige udfordringer.

DØR konkluderer, at overgangsydelse og orlovsordninger har medført en markant reduktion i den registrerede ledighed – fordi de arbejdsløse – som det siges - ”nu har et andet mærkat”, mens de stedfundne virkninger på beskæftigelsen tilsyneladende anses

for begrænsede.

Det er et vidtrækkende udsagn, der synes at være i modstrid med ikke alene de historiske erfaringer fra sammenhængen mellem arbejdsstyrke og beskæftigelse, men også med rapportens anbefalinger. Erfaringerne viser med stor klarhed, at f.eks. overgangsydelsen i praksis helt overvejende medførte lavere beskæftigelse for de 50-59 årige, selv om ordningen var rettet mod personer, der var ledige på det tidspunkt, de overgik til ordningen. Efter at tilgangen til ordningen er ophørt, er beskæftigelsen for 50-59 årige steget klart mere end for andre aldersgrupper.

DØR kritiserer de metoder, som blandt andet Finansministeriet, OECD og EU bruger ved opgørelsen af den strukturelle ledighed. Der sondres imidlertid ikke klart i rapporten mellem disse kortsigtede ledighedsbegreber, som sigter efter at opgøre det ledighedsniveau, der sikrer stabil lønudvikling på et bestemt tidspunkt, og de mere langsigtede NAIRU-mål, som rapporten søger, og som renser for fænomener der med få års horisont virker løndrivende.

I kapitlet om "Aktiveringsindsatsen for forsikrede ledige" konkluderer DØR, at privat jobtræning er det mest effektive instrument til at sikre beskæftigelse. På baggrund af tidligere analyser er det imidlertid usikkert, om det er lykkedes at måle effekterne af de forskellige former for aktivering korrekt, herunder virkninger af den ikke målbare heterogenitet, hvor det kan være de mest kvalificerede aktiverede, der omfattes af privat jobtræning.

Problemerne i analysen knytter sig først og fremmest til, at motivationseffekten af aktivering ikke er inddraget i analysen. Motivationseffekten viser sig ved at lediges jobsøgning stiger, når de stilles over for ret og pligt til aktivering og er i andre analyser vurderet som værende ret markant. Den samlede effekt af aktivering synes derfor at være undervurderet i betydeligt omfang.

Betydningen af aktiveringsindsatsen kan ikke vurderes uden dens betydning for sammenhængskraften i den samlede arbejdsmarkedspolitik. Det er lykkedes, uden ændringer i det generelle ydelsesniveau, at nedbringe strukturproblemerne på arbejdsmarkedet markant siden starten af 1990'erne. Måske det væsentligste bidrag hertil er den skærpede fokus på ret og pligt, herunder rådighedsforpligtelsen, som er sket i perioden. Dette kan ikke fungere uden aktiveringsindsatsens løbende fokus på at fastholde lediges kontakt med arbejdsmarkedet og betydningen heraf rækker væsentligt videre end til de personer, der faktisk har været i aktivering.

Danmarks Nationalbank

OECD, IMF og EU-kommissionen forventer en konjunkturopgang omkring midten af 2003. Der er som altid i økonomiske prognoser usikkerhed om denne forventning, men det udtrykker, at der ikke er udsigt til et egentligt tilbageslag. Dansk økonomi har udvist en robust vækst og befinder sig tæt på kapacitetsgrænsen, og som anført af Formandskabet er der hverken behov for eller plads til lempelser af finanspolitikken. Ej heller, hvis konjunkturerne udvikler sig lidt mindre positivt end i Formandskabets prognose.

Det er nødvendigt, at aftaler mellem stat og kommuner overholdes med henblik på at sikre en styring af den samlede offentlige efterspørgsel.

Analysen af arbejdsmarkedet er omfattende og interessant.

Den betydelige aktiveringsindsats synes ikke at have opfyldt sit grundlæggende formål at bringe ledige tilbage i arbejde. Det er vigtigt for at opnå en højere beskæftigelse, at indsatsen evalueres grundigt med henblik på en mere hensigtsmæssig politik, herunder en mere aktiv formidling.

Arbejdsudbuddet skal forøges, hvis vi skal undgå stigende skatter i årene fremover. En grundigere diskussion af, hvordan (eller om) man kan undgå, at de sidste 50 års ubrudte tendens til faldende årlig arbejdstid fortsætter, ville være interessant. Helt principielt kan det vel ikke udelukkes, at det kan være lettere at få arbejdstiden tilbage på niveauet fra 1980'erne end at få forskellige marginalgrupper i arbejde – hvor ønskeligt dette sidste end er.

Der kan konstateres nogle klart positive effekter af 1990'ernes arbejdsmarkedspolitik. Der er forsøg på at bestemme, hvor meget faldet i ledigheden kan tilskrives strukturforhold og hvor meget skyldes konjunkturerne. Der gøres opmærksom på, at beregningen er usikker. Jo mere et konjunkturopsving forudsætter strukturforbedringer, jo vanskeligere bliver sondringen. Den svage konjunktursituation i Tyskland gennem en længere periode kan tyde på, at det er en relevant problemstilling.

Strukturforbedringerne ses også af, at lønstigningerne i dag er lavere, end de gamle lønrelationer giver som resultat. Den nye lønrelation, som præsenteres, gør os dog ikke nævneværdigt klogere på, hvad der er sket. Lønstigningerne er i henhold til den nye relation reelt uafhængige af, om ledigheden er høj eller lav, dog med en kortsigtet påvirkning fra, om ledigheden stiger eller falder. Der er således tale om en vandret lønkurve på langt sigt, hvilket gør det vanskeligt at fortolke relationen som en relation til bestemmelse af lønnen selv i et land, der har opretholdt faste valutakurser i mange år.

Dansk Arbejdsgiverforening

Formandskabet tegner et billede af fornyet vækst og øget beskæftigelse, men peger samtidig på at dansk økonomi i øjeblikket balancerer på kapacitetsgrænsen.

Arbejdsstyrken

Vækst i arbejdsstyrken er en af de vigtigste forudsætninger for en gunstig samfundsøkonomisk udvikling. DA deler imidlertid ikke formandskabets tro på, at arbejdsstyrken vil stige mærkbart uden nye reformer. Afskaffelsen af overgangsydelsen, den lavere tilgang til førtidspension og de initiativer, der er en del af ”Flere i arbejde”, vil ganske vist øge arbejdsstyrken, sådan som Formandskabet anfører. En vækst på 22.000 personer frem til 2010 uden nye reformer er imidlertid overordentligt optimistisk i lyset af, at demografien i samme periode vil reducere arbejdsstyrken med 63.000 personer.

Fremover vil velfærdssamfundet blive sat under et dobbelt pres, fordi stadigt færre skal forsørge stadigt flere. Selv i rapportens meget optimistiske scenario er det nødvendigt med markante besparelser på den offentlige service. Udfordringen kan kun imødegås, hvis befolkningens arbejdsindsats styrkes. Der er behov for en bred vifte af initiativer. DA vil på den baggrund gerne kvittere for de mange præcise anbefalinger i diskussionsoplægget.

En afskaffelse af efterlønnen er en meget simpel og effektiv måde at sikre, at der bliver færre at forsørge og flere til at gøre det. DA er enig med Formandskabet i, at mennesker i den arbejdsdygtige alder med fuld erhvervsevne – som hovedregel – ikke bør modtage overførselsindkomst. DA finder det dog ærgerligt, at oplægget ikke giver et bud på mulige beskæftigelseseffekter af at fjerne efterlønnen. De vil uden tvivl være ganske betydelige.

Det er imidlertid også nødvendigt at sætte ind overfor andre aldersgrupper. DA havde blandt andet gerne set konkrete forslag til, hvordan unge føres hurtigere igennem uddannelsessystemet.

Ledigheden

Yderligere nedbringelse af ledigheden er et andet vigtigt indsatsområde. Der er stadig uløste strukturproblemer på arbejdsmarkedet. Det afspejler sig blandt andet i, at lønningerne nu på syvende år stiger mere, end i de lande danske virksomheder konkurrerer med, selv om der er over 200.000 ledige og aktiverede. DA mener, at det er rigtigt, at en skrå ydelsesprofil, lavere kompensationsgrad og kortere ydelsesperiode vil kunne stimulere lediges jobsøgning og medvirke til større faglig og geografisk mobilitet. Det er således nødvendigt, at der tages yderligere initiativer for at sikre, at det kan betale sig at arbejde.

DA finder det derimod ikke velovervejeth, når formandskabet foreslår, at arbejdsgiverne i højere grad skal bære den marginale udgift ved ledighed. Der er på dette punkt langt fra den økonomiske teori til politisk virkelighed. Det viser erfaringerne med det såkaldte arbejdsmarkedsbidrag, der blev indført i 1994. Ideen var, at bidraget skulle nedsættes, når ledigheden faldt, som belønning for ansvarlig adfærd. Det skete bare aldrig. I stedet blev loven ændret. Bidraget er i dag en skat uden sammenhæng med adfærd på arbejdsmarkedet.

Formandskabet foreslår konkret, at antallet af G-dage øges og fokuserer dermed kun på en ubetydelig del af det samlede ledighedsproblem. Ideen er tilsyneladende at nedbringe ledigheden, men virkningen vil på sigt blive den modsatte. Det danske arbejdsmarkeds fleksibilitet er en væsentlig baggrund for det høje beskæftigelsesniveau i Danmark. Det fremgår da også et andet sted i rapporten, at ”virksomhedernes omkostninger ved afskedigelser har betydning for, hvor mange de vil ansætte”. Der må derfor ikke herske tvivl om, at DA tager skarpt afstand fra disse overvejelser.

Aktiveringen har givet mulighed for at stimulere lediges jobsøgning i en situation, hvor den økonomiske tilskyndelse til arbejde har været begrænset. Det er imidlertid tankevækkende, at effekten af de 6 mia. kr., der hvert år bruges på aktiveringstilbud, er så begrænset. Formandskabets anbefaling af at fokusere på lediges jobsøgning og forpligte ledige langt mere i processen har DA's fulde støtte. Det er desuden helt centralt, at tilbudene i højere grad rettes mod erhvervslivets behov og konkrete beskæftigelsesmuligheder. Det er DA's vurdering, at der med ”Flere i arbejde” er taget de første skridt i den rigtige retning.

Den danske model

DA deler ikke formandskabets vurderinger af aftalesystemets selvstændige betydning for indholdet af arbejdsmarkedsreguleringen og kan i øvrigt ikke finde belæg for disse vurderinger i rapporten. Formandskabet har eksempelvis ikke analyseret indholdet af arbejdsmarkedsreguleringen og undlader fuldstændig at nævne centrale elementer som eksempelvis det effektive og fleksible konfliktløsningssystem. Arbejdsmarkedets parter har spillet en afgørende rolle i de strukturforbedringer af arbejdsmarkedet, der er sket de seneste år. Det vil de også gøre fremover.

Der er heller ikke grundlag for rapportens bekymring for den danske models fremtid på grund af påvirkningen fra EU. Arbejdsmarkedets parter vil – som hidtil – tilpasse den danske model, når det er nødvendigt. Aftaler mellem arbejdsmarkedets parter på EU-plan, som grundlag for gennemførelse af direktiver i harmoni med den danske model, er eksempler på denne tilpasningsevne.

Samlet vurdering

Langt hovedparten af formandskabets anbefalinger rammer dog plet. Det samlede billede er et stort og brugbart katalog over de lovændringer, der vil være nødvendige for at sikre vækst og beskæftigelse i de kommende årtier.

Landsorganisationen i Danmark

Konjunkturvurderingen

LO er overordnet set enig i Formandskabets vurdering af konjunkturudviklingen.

Vismændene fremfører flere steder, at dansk økonomi er tæt på kapacitetsgrænsen. Set i lyset af den stigende ledighed og lønudviklingen, er der dog intet der tyder på, at der er væsentlige flaskehalse på arbejdsmarkedet på vej. Tværtimod tegner der sig nærmere et risikobillede, hvor specielt den internationale situation kan påvirke den økonomiske vækst negativt.

Tendenser og perspektiver i dansk arbejdsmarkedspolitik

Vismændene opgør, at organisationsgraden er faldet fra 79 pct. i 1985 til 76 pct. i 1998. I LO's egne opgørelser kan et sådant fald ikke genfindes. Ifølge LO-dokumentation 2000/2 var organisationsgraden på 83 pct. i 1998.

Vismændene fremhæver, at ”en række EU-direktiver er blevet implementeret ved aftaler mellem arbejdsmarkedets parter uden supplerende lovgivning”. Udsagnet er forkert. Kun ét direktiv, Arbejdstidsdirektivet, er oprindeligt aftaleimplementeret, men efter henvendelse fra Kommissionen vedtog Folketinget lovgivning for restområderne, som var baseret på LO/DA's implementeringsaftale.

Arbejdsløhedsforsikring, løndannelse og ledighed

Formandskabets anbefaling af en aftrapning af dagpengene bygger på flere præmisser, som LO ikke er enig i.

Ifølge Formandskabet vil en dagpengemodtager med børn opleve en gevinst på ca. 5.000 kr. om året *efter skat* ved at finde beskæftigelse. LO er enig i beregningerne, men mener, at Vismændene overdriver incitamentsproblemet idet der også er væsentlige sociale og psykologiske faktorer som øger nytten af at arbejde. Derudover overser Vismændene at der, for specielt lavtlønsgrupper, er en betydelig lønmobilitet.

Indledningen til ydelsesdiskussionen er, at et højt dagpengeniveau, vil reducere arbejdsmarkedets parters incitament til at tage beskæftigelseshensyn. Dette harmonerer ikke med, at Vismændene andetsteds nævner at graden af ansvarlighed vokser med

lønforhandlingernes centraliseringsgrad, som jo netop er ganske høj i Danmark.

Formandsskabet påpeger selv, at flere empiriske undersøgelser viser, at effekten af økonomiske incitamenter til at komme i beskæftigelse aftager med den tid, personerne har været ledige. Én undersøgelse viser tilmed, at allerede efter 5 måneder har kompensationsgraden ingen virkning på incitamentet til at finde arbejde (Jf. Narendranathan og Stewart (1993)). At aftrappe ydelserne inden for de første 5 ledigheds måneder vil være særdeles uhensigtsmæssigt, blandt andet fordi dette vil være i modstrid med hensynet til at sikre ledige mulighed for at finde arbejde, hvor de bedst kan udnytte deres evner.

Det hører med til billedet, at langt de fleste langtidslediges rådighed testes gennem den aktive arbejdsmarkedspolitik.

Dertil kommer, at det er langtidsledigheden, som traditionelt falder mest, når beskæftigelsen stiger. Således er antallet af personer med en ledighedsgrad over 0,8 faldet fra ca. 150.000 personer i 1994 til ca. 30.000 personer i 2001. Denne kendsgerning peger yderligere i retning af, at en ydelsesreduktion er overflødig, idet langtidsledigheden i udpræget grad er et konjunkturfænomen.

Endelig bør man være opmærksom på, at forringelser i ydelserne sandsynligvis vil føre til kompenserende krav om øget tryk i ansættelsen.

Formandsskabet forklarer faldet i strukturledigheden med blandt andet den aktive arbejdsmarkedspolitik siden 1994, hvilket LO er enig i. Det påpeges, at det er forbundet med meget stor usikkerhed, at udtale sig om niveauet for den strukturelle ledighed. På trods heraf konkluderer Vismændene, at den nuværende ledighed er ganske tæt på det strukturelle ledighedsniveau. Ydermere mener Vismændene, at en yderligere reduktion af ledigheden skal ske ved at reducere strukturledigheden.

LO er ikke uenig i, at ledigheden kan være forholdsvis tæt på det strukturelle niveau. Det er dog LO's opfattelse, at forskellen mellem den faktiske og strukturelle ledighed er af en sådan størrelse, at der stadig er rum for en fortsat nedbringelse af den faktiske ledighed. Det er en mangel ved rapporten, at Formandsskabets anbefalinger til at mindske strukturledigheden, kun retter sig mod arbejdsmarkedets udbudsside. Metoder hvorved arbejdsmarkedets efterspørgselsside kan medvirke til at nedbringe strukturledigheden burde også være beskrevet.

Rapporten konkluderer, at der er tegn på øget lønspredning. LO finder analysen svag.

For det første fremgår det valgte lønbegreb ikke af rapporten. Det kan derfor ikke vides, om de målte forskydninger i virkeligheden vedrører udviklingen i det betalte fravær over

perioden (barselsløn, sygeløn og fridage).

For det andet fremgår det af DA's strukturstatistikker, at lønspredningen – målt ved forholdet mellem øvre og nedre kvartil i lønfordelingen – faktisk er indsnævret for 4 ud af de 5 grupper som indgår i figur III.8. I perioden 1993 til 2001 er forholdet mellem øvre og nedre kvartil kun steget for salgs- og servicearbejde (Disco 5). For de øvrige Disco-grupper i figuren er forholdet faldet. For øvrigt indgår landbrug (Disco 6) ikke i beregningerne vedrørende LO/DA-området i III.8.

Aktiveringsindsatsen for forsikrede ledige

LO kan tilslutte sig de overordnede budskaber om aktiveringens positive betydning for nedbringelse af strukturledigheden.

Tidligere undersøgelser viser imidlertid, at aktivering har stor betydning for de lediges motivation til på egen hånd at finde beskæftigelse (jf. Arbejdsministeriet (2000)). LO finder, at det er en alvorlig mangel ved Vismændenes egen effektanalyse, at motivations-effekten ikke er medtaget i de samfundsmæssige beregninger.

Hvad angår effekten af specielt offentlig jobtræning, viser andre analyser at effekten er bedre end den af Vismændene beregnede effekt (jf. Arbejdsministeriet (2000) og SFI (2001)). LO er dog enig i, at indholdet og anvendelsen af redskabet skal forbedres.

LO støtter Vismændenes anbefaling af, at uddannelsestilbuddene skal være længerevarende, have et større fagligt indhold og i højere grad erhvervsrettes. Især de dårligst uddannede vil drage nytte af en sådan ny strategi.

Dansk Industri

DI deler stort set Formandskabets syn på den økonomiske udvikling i de kommende tre år. Det er mest sandsynligt, at vi vil opleve et moderat internationalt opsving og moderat økonomisk vækst herhjemme, selv om der er mange usikkerheds- og risikomomenter, der stort set alle peger i nedadgående retning.

Når det internationale opsving forbliver svagt, skyldes dette især en svag udvikling på vores vigtigste eksportmarked i Tyskland. Nok lægges der omsider op til, at der gennemføres reformer på det tyske arbejdsmarked, men der er næppe udsigt til, at disse reformer vil være tilstrækkelige til at sikre fornyet dynamik i Tyskland. De tyske Vismænd har påpeget, at der er behov for langt mere gennemgående reformer, hvis tysk økonomi for alvor skal bringes ud af den efterhånden meget langvarige krise. Forhåbentlig lytter de tyske politikere til anbefalingerne fra de tyske Vismænd, så ledigheden kan

blive bragt ned og velstanden igen begynde at stige i de kommende år.

En mere dynamisk udvikling i Tyskland kan til gengæld hurtigt komme til at true stabiliteten på det danske arbejdsmarked. Der er ikke plads til andet end moderat vækst herhjemme, så længe der ikke gennemføres yderligere reformer på arbejdsmarkedet, der reducerer strukturproblemerne eller øger arbejdsstyrken. DI hilser derfor diskussionsoplæggets lange katalog af arbejdsmarkedspolitiske anbefalinger velkommen.

De mange gode forslag til arbejdsmarkedsreformer indgår imidlertid ikke i analysen af det finanspolitiske råderum. I stedet opstilles et scenarie, hvor der ikke tages yderligere politiske initiativer, og hvor hele det fremtidige udgiftspres finansieres via en øget bundskat.

DI er helt enig i konklusionen på analysen af det finanspolitiske råderum. Danmark er ikke tilstrækkeligt rustet til at klare fremtidens arbejdsmarkedspolitiske udfordringer med færre i den erhvervsaktive alder og flere ældre. Dette stiller krav om, at der blandt andet gennemføres en række af de anbefalinger til arbejdsmarkedspolitikken, som fremhæves i diskussionsoplægget. Diskussionsoplæggets analyser af det finanspolitiske råderum medtager imidlertid ikke disse anbefalinger, så det fremgår ikke præcist, hvor stort et råderum disse anbefalinger vil kunne føre til, hvis de blev ført ud i livet, og hvad dette ville betyde for den fremtidige velstandsudvikling.

DI er af den overbevisning, at de i diskussionsoplægget skitserede reformer vil gøre det muligt at finansiere fremtidens velfærd, også hvis mellemskatten samtidig afskaffes, og topskatten reduceres uden andre skatteforhøjelser af nogen art. Der vil sandsynligvis være et yderligere og betydeligt råderum for andre initiativer, så der også kan blive råd til at foretage en satsning på yderligere velstandsskabelse som skitseret i Lissabondagsordenen, hvor der blandt andet lægges op til en forøget satsning på forskning og opkvalificering.

Ved at gennemføre fornuftige arbejdsmarkedsreformer kan der desuden opnås en langt højere velstand, end hvis væksten i de fremtidige udgifter finansieres af højere skatter.

DI opfordrer derfor Formandskabet til at gennemføre en analyse af finanspolitikken holdbarhed, såfremt de mange forslag til forbedring af arbejdsmarkedets strukturer gennemføres. Analysen bør indeholde en kvantificering af de velfærdsgevinster, der kan opnås, hvis der konsekvent satses på strukturreformer frem for øgede skatter. En sådan analyse vil sikre en bedre sammenhæng mellem analyserne af finanspolitikken i diskussionsoplæggets kapitel 1 og de mange analyser af arbejdsmarkedspolitiske muligheder i den resterende del af diskussionsoplægget.

Det er vigtigt for alle i det danske samfund at have en kompetent offentlig sektor. Reformen på arbejdsmarkedet bør kombineres med tiltag, der skal sikre en effektiv og kompetent offentlig sektor. Der er et klart behov for en kommunalreform, hvilket også bør blive resultatet af Strukturkommissionens arbejde. Men DI mener, at der også findes yderligere muligheder for at sikre højere produktivitet i produktionen af offentlige serviceydelser. Her bør intet være uforsøgt, idet dette er helt afgørende for den fremtidige velstandsudvikling og holdbarheden af de offentlige finanser.

Vedrørende de konkrete arbejdsmarkedspolitiske analyser og anbefalinger henvises til kommentarerne fra DA. Det skal dog nævnes, at DI anser nedenstående anbefalinger for de væsentligste i diskussionsoplægget:

1. Indførelse af en aftagende profil i dagpengeydelsen over tid, der vil øge incitamenterne til at tage et arbejde.
2. En bedre aktiveringsindsats. Målet med aktivering er hurtig almindelig beskæftigelse. Alle aktiveringsredskaber skal underkastes effektmålinger, og aktiveringspolitikken bør indrettes efter "hvad der virker".
3. Reformen, der effektivt sikrer en højere tilbagetrækningsalder.
4. Flere indvandrere og efterkommere på arbejdsmarkedet. En forøgelse af kvalifikationer gennem uddannelse samt en styrket arbejdsmarkedserfaring gennem f.eks. jobtræning og virksomhedspraktik er vejen frem.

I diskussionsoplægget savner DI dog en enkelt yderligere anbefaling til forøgelse af arbejdsstyrken nemlig at sikre, at de unge hurtigere får afsluttet deres uddannelse. På dette punkt er udviklingen igennem en årrække gået i den forkerte retning, idet den gennemsnitlige alder for dimittender er steget med mindst 1 år siden 1990 fra et i forvejen ret højt niveau. Hvis man kan nedbringe dimittendalderen med 1 år, vil der alt andet lige komme 50.000 ekstra personer med en kompetencegivende uddannelse i arbejdsstyrken. Selv om en nedbringelse af dimittendalderen selvfølgelig også vil føre til, at der bliver færre unge uden kompetencegivende uddannelse på arbejdsmarkedet, så er der fortsat tale om et meget stort potentiale i at sikre de unge en hurtigere vej igennem uddannelsessystemet.

Håndværksrådet

Kapitel 1

Formanden for Håndværksrådet, Poul Ulsøe sagde, at han var enig i, at dansk økonomi er vældig solid. Faldende aktiekurser modsvares af lav rente, som stimulerer bl.a. boligpriser og den indenlandske efterspørgsel. Fx har pensionselskaberne i et vist omfang flyttet investeringer væk fra aktier og over på byggeri af fast ejendom. Han var

bekymret for den tyske økonomi, særligt fordi byggesektoren fremstår som et meget svagt punkt i Tyskland ovenpå gode år efter genforeningen. Tyskland er det største eksportmarked for vores bygge- og industrivirksomheder, og hvis dårlige tider i Tyskland falder sammen med en mere pessimistisk udvikling herhjemme, så bliver det håndværk og mindre industri, der først får det at mærke. Det tyske problem afhjælpes naturligvis ikke på kort sigt af, at landet ikke kan overholde stabilitetspagten; og heller ikke af, at ECB holder en marginalt højere rente, end den ellers ville gøre, netop fordi stabilitetspagtens funktionsmåde pt. er genstand for debat fra forskellig politisk side i økonomkredse og i EU.

Håndværksrådet var enig i formandskabets forventninger til beskæftigelsesudviklingen indenfor byggeriet. Der er dog ikke nævneværdig risiko for, at flaskehalse kan føre til for store lønstigninger, bl.a. fordi byggesektoren er blevet bedre til at sprede aktiviteten over hele året. De politiske tiltag vurderes heller ikke at være et problem. Boligpakken modsvarer af de seneste års nedtrapning af byfornyelsen. Håndværksrådet mente, at et evt. fald i huspriserne kan vise sig at trække i retning af, at vi får brug for at stimulere den indenlandske efterspørgsel om et par år. Håndværksrådet er derfor uenigt i, at skattelettelser i 2004 slet ikke vil kunne baseres på de forventede dynamiske effekter. Om finansiering ved at hæve skat på fast ejendom sagde Poul Ulsøe, at med udsigt til lavere huspriser er det nok ikke det rette tidspunkt at indfri det ønske. Håndværksrådets formand mente ikke, at det var en farbar vej at gå at løse øget forsørgerbyrde med stigende skatter. Med udsigt til at vi bliver 80% rigere på 40 år, må der da være grundlag for, at den offentlige sektor og service bliver relativt mindre end i dag. Rådet var enig i, at der bl.a. bør skæres i efterlønnen.

Formanden for Håndværksrådet var desuden enig i, at fritagelsen for huslejeregulering af lejligheder, som indrettes på lofter i eksisterende udlejningsejendomme, peger i den rigtige retning. Den ganske store forestående indsats med at omdanne erhvervslejemål til boligformål burde følge samme model for fri, markedsbestemt huslejeafsættelse. Der er et antalsmæssigt større potentiale i tomme kontorlokaler. Mere markedsorientering af den danske boligpolitik vil kunne øge mobiliteten på boligmarkedet. Håndværksrådet er enig i, at en ekstraordinær indsats for at få opført ungdomsboliger og handicapboliger er et rimeligt politisk mål. Handicapboliger er en så tilpas isoleret del af byggeaktiviteten, at den vil egne sig godt til forsøg med nedsat byggemoms – på samme måde, som man har planer om at gøre det i Sverige.

Kapitel 5

Håndværksrådets formand Poul Ulsøe tilsluttede sig, at lave afskedigelsesomkostninger forøger jobmobiliteten. Håndværksrådet vurderer, at byggeriets virksomheder vil være mindre tilbøjelige til at ansætte svage medarbejdere, hvis omkostningerne ved afskedigelse eller hjemsendelse øges. I det omfang, at de svage medarbejdere skal findes

blandt de ikke-forsikrede, vil det derfor være uhensigtsmæssigt, at også de skal være omfattet af virksomhedernes betalinger til G-dagene. Ligestilling af de forsikrede med de ikke-forsikrede kan bedst opnås ved at fjerne G-dagene for de forsikrede. Det vil så også hjælpe de små og mellemstore virksomheder af med endnu en administrativ byrde.

Kapitel 7

Formanden for Håndværksrådet, Poul Ulsøe takkede for kapitler om arbejdsmarkedet. Han efterlyser dog betragtninger om, hvordan EU's udvidelse vil komme til at påvirke det danske arbejdsmarked. Han lagde vægt på, at det skabes grundlag for at øge arbejdsstyrken, og sagde i den sammenhæng, at der er et markant behov for at tage initiativer, der kan øge indvandrerne erhvervsfrekvens. Der er brug for initiativer, der tilskynder indvandrere til at tage en uddannelse, og der skal skabes gode rammer for praktikophold, der kan give erhvervs erfaring. Undersøgelserne i denne rapport mangler fokus på muligheden for at starte egen virksomhed. Vi ved fra en undersøgelse fra Syddansk Universitet, at selvstændighedskulturen er meget stærk blandt indvandrere. Blandt centrale indvandrergrupper er hver fjerde aktive på arbejdsmarkedet således selvstændig. En anden vigtig effekt af virksomheds etablering blandt indvandrere er, at virksomheder startet af indvandrere primært ansætter folk med anden etnisk baggrund. Initiativer, der tilskynder indvandrere til at starte egen virksomhed, og ikke mindst initiativer, der kvalificerer virksomhedsopstart, kan derfor få stor effekt for erhvervsfrekvensen for indvandrere.

Landbrugsrådet, Dansk Familie Landbrug og Danske Andelselskaber

Dansk økonomi

Det er positivt, at dansk økonomi har vist sig så robust, at det internationale tilbageslag kun får ringe betydning for eksport, vækst og beskæftigelse.

Trods den lave ledighed har det vist sig vanskeligt at holde det offentlige udgiftstryk på et acceptabelt niveau. Problemet hænger givet sammen med den positive offentlige saldo på over 30 mia. kr. Det er åbenbart vanskeligt at lægge til side til dårlige tider. I det lys forekommer skattestoppet fornuftigt, om end det snart må afløses af et direkte fald i personskatterne. Nøglen til råderummet ligger gemt i et velfungerende arbejdsmarked. Derfor er det positivt, at arbejdsmarkedet behandles så indgående i oplægget.

Det er usikkert, men illustrativt, at fremskrive økonomien 50 år frem i tiden. Fremskrivningerne må starte en debat om, dels hvordan vi tilvejebringer det finansielle grundlag som velfærdsstaten på sigt skal hvile på, dels hvordan væksten i samfundet fordeles

mellem den erhvervsaktive og den passivt forsørgede del af befolkningen. Perspektivet, at øgede offentlige udgifter skal finansieres ved at hæve bundskatten med 1,1 pct. med en stigende strukturel ledighed som resultat, er skræmmende, og viser med alt tydelighed, at loftet for skat på arbejde er nået.

Landbruget er fortsat uenige i, at ”Der er solide økonomiske argumenter for omlægning væk fra mobile skattekloder som kapitalafkast og arbejdsindkomst over mod mere immobile skattekloder – først og fremmest i jord og fast ejendom”. Man kunne tro DØR’s computere er programmeret til at sikre, at den sætning er med hver gang. Landbruget mener fortsat, at det er en asocial skat, der rammer uden hensyn til indkomstniveau. Og mon ikke lønmodtagere, når de skal beslutte, hvor det er mest fordelagtigt at bosætte sig, vurderer det samlede skattetryk og dermed deres forbrugsmulighed, når skatten er betalt på arbejde og fast ejendom, og når grønne afgifter, og registreringsafgiften på deres bil er betalt?

Arbejdsmarkedet

Dansk økonomis største problem er mangel på arbejdskraft. Det er en situation, som andre lande vil misunde os. Det er samtidig et problem, som offentlig regulering vil kunne bidrage til løsning af.

Erfaringer med 10 års reformer af arbejdsmarkedet er positive. Reformerne har givet gevinster til det offentlige, til virksomhederne, og bestemt også til lønmodtagerne, herunder de der i perioder står uden arbejde. Succesen giver mod på yderligere reformer. Vismændenes anbefalinger til et mere effektivt arbejdsmarked ligger i fin forlængelse af tidligere reformer.

Som det fremgår af rapporten, bliver det vanskeligt at nå Regeringens mål om 66.000 flere i arbejde. Men med 805.000 på overførselsindkomst er det ikke et voldsomt ambitiøst mål. Som det påpeges, springer antallet af efterlønnere og den lave erhvervsdeltagelse blandt indvandrere i øjnene. Målet skal nås. Alternativet er, at Danmark mister konkurrenceevne og skattelettelse bliver til skattestigninger.

Målet for dagpengesystemet må være at forsikre lønmodtagere i et omfang, der tilskynder til ihærdig jobsøgning. Samtidig ser landbruget gerne den såkaldte årsindkomstmodel indført til beregning af dagpenge. Den er lettere at administrere, og den medfører degressive dagpengeydelse, som vismændene efterlyser. Et dagpengesystem, der giver utilstrækkelige incitamenter til jobsøgning, kan i virkeligheden være en meget væsentlig årsag til spredning i livstidsindkomsterne.

Landbruget er enige i, at det må forventes, at alle personer i den arbejdsdygtige alder med fuld erhvervssevne står til rådighed for arbejdsmarkedet, også de 60 - 65 årige.

Alternativet til efterløn er førtidspensionering.

Landbruget bakker endvidere op om forslaget om at decentralisere ansvaret for løndannelsen under forudsætning af, at de samlede omkostninger forbliver uændrede. Derfor må vi vende os mod forslaget om at udvide virksomhedernes betaling af understøttelse til afskedigede medarbejdere. Den overordnede målsætning er et fleksibelt arbejdsmarked med bedst mulig udnyttelse af den begrænsede arbejdskraft. Hvorfor vil man så indføre en ordning, som forhindrer arbejdsgiverne i at afskedige medarbejdere, som de ikke har brug for, og som andre virksomheder typisk venter på?

Handel, Transport og Serviceerhvervene

I. Konjunkturvurdering

Forkert fokus i skattedebatten

HTS mener, at det bør være besparelser på de offentlige finanser, som skal sikre en holdbar finanspolitik. Diskussionsoplægget lægger op til, at det drejer sig om politisk prioritering, om pengene skal findes ved skattestigninger eller besparelser i den offentlige sektor. Valget af metode kommer dog samtidig til at have indflydelse på niveauet for den såkaldte naturlige arbejdsløshed. Når formandskabet rigtigt påpeger, at den demografiske udvikling er negativ i forhold til den fremtidige økonomiske udvikling, og at økonomien nærmer sig sin kapacitetsgrænse, givet den nuværende skattepolitik, så bør det mere klart anbefales, at finanspolitikken gøres holdbar gennem offentlige besparelser frem for skattestigninger.

Konkret har HTS foreslået, at mellemskatten afskaffes og topskatten ændres, så man først skal betale topskat, hvis man tjener over 400.000 kroner om året. Dette kan finansieres, hvis den offentlige sektor gennemfører et personalestop og en Best Practice reform, kombineret med midlerne af den netop vedtagne arbejdsmarkedsreform, samt en indregning af dynamiske effekter efterhånden som de viser sig.

Beskatning af fast ejendom

Formandskabets utrættelige interesse for at øge beskatningen af fast ejendom i Danmark baseres på en streng teknisk økonomisk vinkel, men her er der tale om giftige instrumenter, som kan udvikle sig til nye skatteskruer med en betydelig usikkerhed om den politiske vilje til at kompensere med lettelser andre steder i systemet. Et af problemerne med den eksisterende beskatningsform er, at der snarere er tale om en geografisk skat. Det synes ikke logisk, at den høje ejendomsbeskatning skal finde sted i de områder, hvor rådighedsbeløbet efter skat for sammenlignelige personer er relativt mindre end i områder med lavere ejendomsvurderinger.

II – VIII. Arbejdsmarkedet

Som nævnt ovenfor er det vigtigt for HTS, at der gøres en politisk indsats for at skabe større arbejdsudbud, bl.a. ved at sænke den naturlige arbejdsløshed. Derfor hilser HTS også formandskabets anbefaling om at se på ydelsesniveauet/kompensationsgraden ved ledighed velkommen. Dette gælder specielt for servicebranchen, hvor mange med få eller dårlige kvalifikationer kan få beskæftigelse.

Helt tilsvarende støtter HTS også formandskabet i anbefalingen om at øge erhvervsdeltagelsen for de 60-64 årlige samt for indvandrere og deres efterkommere.

Endelig er HTS enige med formandskabet i, at arbejdsmarkedspolitikken må bygge videre på princippet om ”ret og pligt” til aktivering og uddannelse, men sikre at de aktiveredes beskæftigelsesmuligheder forbedres eller som minimum ikke forringes.

G-dage

HTS støtter ikke formandskabet i anbefalingen af udvidelse af virksomhedernes betaling af de såkaldte G-dage. Selvom ordningen umiddelbart kan virke rimelig, skyldes dette ofte en manglende forståelse af store dele af service- og produktionsbrancherne. De relativt få fastansættelser i nogle brancher betyder ikke nødvendigvis manglende vilje fra arbejdsgiveren, men kan have en helt naturlig forklaring. Eksempelvis er oprydningsarbejde efter stormvejr og uheld ikke en opgave der kræver et fast beredskab, ligesom meget landbrug også er præget af så store sæsonudsving, at en fast arbejdsstyrke ikke vil være økonomisk rentabelt for virksomhederne. Samme forhold findes i havnearbejde, hotel- og restaurationsbranchen, fiskeriindustrien og mange flere steder.

En gennemførelse af forslaget vil med andre ord blot være en omkostningsforøgelse for de pågældende brancher, som man kun i begrænset omfang kan ”planlægge” sig ud af. (side 218).

Denne omkostningsforøgelse vil betyde en væsentlig forringelse af konkurrenceevnen i de pågældende brancher – som i øvrigt for en stor dels vedkommende er de samme brancher, der i andre regeringsrapporter forventes at skulle trække det tunge læs i forbindelse med udvidelsen af arbejdsstyrken frem mod år 2010.

AMU og aktivering i service- og transportbranchen

HTS er enige i, at ”uddannelsesaktivering..... under alle omstændigheder nøje målrettes, så den opkvalificerer ledige med henblik på beskæftigelse” (side 264).

Men oplevelsen inden for transport- og servicebranchen er ikke – måske fordi ovennævnte udsagn er tilgodeset i konkrete samarbejdsprojekter med virksomheder på f.eks. bus- og rengøringsområdet – at en kortvarende uddannelsesaktivering er

betydningsløs - heller ikke på integrationsområdet.

Begrundelsen for de høje beskæftigelseseffekter i disse projekter er både den konkrete virksomhedsinvolvering (ofte med ”jobgaranti”) og det forhold, at den enkelte aktiverede har fået et styret, erhvervsrelevant uddannelsesforløb, der samtidig fungerer som den eneste egentlig ”grunduddannelse” for disse brancher.

Lønssystemer

Flere steder i rapporten gøres der meget ud af, at teoretisere over forskellen mellem normal- og minimallønssystemer på side 113, når man endelig frem til, at ”forskellen mellem lønssystemer er dog mindre i praksis”. Dette kan vist kun bekræftes. Spørgsmålet er, om arbejdsmarkedet ikke i højere grad skal vurderes som sammensat af en række regionale arbejdsmarkeder - på grund af den ringe geografiske mobilitet, der understøttes af et højt skattetryk, et dagpengesystem med højt kompensationsgrad, et relativt ufleksibelt boligmarkedet og sammenhængen til udenlandske lønstigninger – mere end ud fra det lønssystem, der har genereret disse lønstigninger.

Den danske model

HTS er uenig i de tendenser, der er i rapporten til at miskreditere ”den danske model”. Det antydes flere steder i rapporten – uden egentlig bevisførelse – at 3-partsmodellen måske i fremtiden ”ikke kan levere varen”. Der er ikke beviser for – hverken i den siddende regerings tid eller i den forrige – at konsensus mellem arbejdsmarkedets parter har været nødvendig i forbindelse med arbejdsmarkedspolitiske indgreb – eller på, at når der har været konsensus, at det så har været virket mod de politiske intentioner. Tværtimod er spørgsmålet om efterløn jo et godt eksempel på, at det er det politiske system, der ikke tør tage konsekvensen af stort set enhver analyse om emnet – ikke en manglende konsensus fra arbejdsmarkedets parter.

På side 124 konkluderer rapporten da også, at en eksport af ”den danske model” næppe står lige for – men samtidig erkendes det, at det er den danske arbejdsmarkedspolitik, der på flere områder inspirerer EU-direktiver og politik.

En konklusion kunne derfor også være, at den danske model både har en berettigelse og kan gavne EU – netop fordi parterne kan tilføre det politiske system en viden om de konkrete forhold, som de politiske systemers administrationer ikke er i stand til.

Dansk Handel & Service

Dansk Handel & Service efterlyser på ny, at Formandskabet i sine opgavekommissorier indtænker de reformer, som videnøkonomien betinger. Det udgangspunkt, som

formandskabet gør brug af, er fokuseret i det traditionelle industrisamfund, men det er vigtigt, at formandskabet påtager sig et ansvar og tillader sig visionært at se de udfordringer, som internationaliseringen og videnøkonomien stiller os over for. Dette er så meget mere afgørende, når den største værditilvækst netop sker i de videnbaserede virksomheder. Det er derfor væsentligt afgørende for vores samlede økonomi, at man udover den demografiske udvikling medtager vurderinger af hvilke værditilvækstmuligheder samfundet har på sigt og derfor hvilke typer erhverv, der skal betinge vores udvikling.

Konjunkturvurderingen

Dansk Handel & Service deler i store træk Formandskabets vurdering af det aktuelle billede af den danske vækst og de moderat positive udsigter for de kommende år. Fremgang i den samlede vækst i 2002 kan i særdeleshed henføres til udviklingen i privatforbruget, der fungerer som den bærende kraft i dansk økonomi. Det er en udvikling, der har været i gang siden årets start, hvilket Dansk Handel & Service også gjorde opmærksom på i forbindelse med den forrige prognose.

Dansk Handel & Service er enige med Formandskabet i, at de danske vækstudsigter i øjeblikket er mere usikre end normalt, men usikkerheden er ikke symmetrisk. Trods de matte økonomiske udsigter i udlandet har det stærkere danske privatforbrug formået at redde den danske vækst, men økonomien er dog fortsat langt fra en overophedning. Derimod er der risiko for, at et eventuelt stemningsskifte blandt de danske forbrugere kan få negative konsekvenser for den danske vækst.

I lyset af denne usikkerhed finder Dansk Handel & Service det hensigtsmæssige med finanspolitikens svagt ekspansive bidrag til den økonomiske vækst i år. Derimod er det bekymrende, at baggrunden herfor især er en følge af fortsatte stigninger i de offentlige udgifter og ikke lavere offentlige indtægter.

Uanset størrelsen af det finanspolitiske råderum på længere sigt, er der ingen tvivl om, at Danmark i de kommende år bliver nødt til at gennemføre markante strukturpolitiske ændringer. Først og fremmest er der behov for et væsentlig mere visionært og fremtidssikret skattesystem, der markant lemper beskatningen af den kvalificerede videnarbejdskraft, hvilket først og fremmest indebærer nedsættelse af de høje marginalskatter. Derudover er der behov for markante besparelser i den offentlige sektor, hvor man ikke kan undgå se nærmere på de store udgifter til overførselsindkomster.

Dansk Handel & Service er enige med Formandskabet i kritikken af skattestoppet. Det er positivt, at regeringen med skattestoppet har formået at skabe en større fokus på udgifterne i den offentlige sektor, men det er et fundamentalt problem, at skattestoppet reelt fører til en fastlåsnings af den eksisterende skattestruktur. Derudover påviser

Formandskabet, at skattestoppets nominelle fastlåsning af ejendomsværdiskatten og punktafgiftssatser trækker skattesystemet i en uhensigtsmæssig og tilfældig retning, der reelt indebærer, at beskatningen af arbejdsindkomst kommer til at udgøre en stadig større andel af den samlede beskatning.

Det danske arbejdsmarked og arbejdsmarkedspolitikken

Det danske arbejdsmarked står overfor en række store udfordringer i de kommende år. En af udfordringerne er den demografiske udvikling og det tilhørende pres på den danske arbejdsstyrke rent kvantitativt. En anden udfordring knytter sig til den fortsatte udvikling af videnøkonomien, hvor problemstillingen i højere grad retter sig mod kvaliteten af den arbejdsstyrke, der er til rådighed. Mens den aktive arbejdsmarkeds- og socialpolitik i stor udstrækning retter sig mod den første problemstilling, er det i højere grad redskaber som skatte- og uddannelsespolitikken, der skal tages i anvendelse til sidstnævnte.

Dansk Handel & Service finder, at analyserne generelt er for nationale i sit udgangspunkt. Dansk Handel & Service savner en vurdering af den hastige globaliserings betydning for arbejdsmarkedet, ikke mindst på europæisk plan, hvor bl.a. EU's udvidelse åbner nye perspektiver. De nye medlemsstater har en potentiel arbejdskraftreserve, som med fordel kunne indtænkes i den danske arbejdsmarkedspolitik.

Dansk Handel & Service er enig i, at det instrument, som har den største effekt til at tilskynde længerevarende ledige og kontanthjælpsmodtagere til at søge arbejde, er indførslen af en aftagende profil i dagpengeydelse over tid. Derimod vender Dansk Handel & Service sig kraftigt imod formandskabets anbefaling om en ændret finansiering af dagpengesystemet, således at arbejdsmarkedets parter må bære en større del af udgifterne, når ledigheden stiger. En større medfinansiering vil medføre et øget pres på lønningerne med lønglidning og forværret konkurrenceevne som resultat.

Dansk Handel & Service vender sig i særdeleshed mod forslaget om en generel udvidelse af G-dagsordningen, idet den rammer brancher, som ikke har behov for adfærdsregulering. En stor del af virksomhederne i servicesektoren og især indenfor vidensservice ansætter medarbejdere med lange opsigelsesvarsler og generelt bliver det mere og mere almindeligt, at man på det danske arbejdsmarked ansætter medarbejdere på funktionærlignende vilkår. G-dagsordningen har derfor ikke nogen indvirkning på antallet af midlertidige ansættelser på disse områder, men vil derimod medføre administrative byrder og have karakter en skatteopkrævning.

Formandskabets analyse viser, at uddannelsesaktivering kun har virkning for bestemte grupper. Dansk Handel & Service er enig i konklusionerne og finder, at uddannelse skal gives, hvis der er arbejdsmarkedspolitiske begrundelser herfor. Derudover finder Dansk Handel & Service, at den uddannelsesmæssige aktivering med fordel kan målrettes

personer som i forvejen har kompetencer og derfor relativt hurtigt kan få ansættelse.

Dansk Handel & Service er enig i, at efterlønnen bør afskaffes og at førtidspensionssystemet skal tage sig af de personer, som mister erhvervsevnen. Det er ikke rimeligt, at så stor en gruppe med offentlige subsidier tages ud af arbejdsstyrken.

Formandskabet berører flere gange den seneste arbejdsmarkedsreform ”Flere i arbejde”, men det undlades at kommentere et af de mere positive tiltag i reformen – ophøret af Arbejdsformidlingens monopol på lediges jobformidling. Det er et positivt element, fordi det åbner for, at private aktører kan medvirke til, at der skabes konkurrence med det resultat, at flere ledige opnår tilknytning til arbejdsmarkedet.

Finansrådet

Hvis der er (politisk) vilje, er der en vej

Risikoen for at finanspolitikken ikke er holdbar på længere sigt, og at arbejdsstyrken om nogle år vil være utilstrækkelig, er blandt de potentielle problemer Det Økonomiske Råds formandskab fremhæver. Der er heldigvis ikke tale om uoverstigelige problemer. Rapporten viser tydeligt, at ”hvis der er politisk vilje, er der en vej”.

Med en lav ledighed er der naturligvis en potentiel risiko for en overophedning af økonomien, sådan som vismændene påpeger. Men Danmark ligger i europæisk sammenhæng ganske godt i svinget. Der vil derfor næppe komme en reaktion fra de finansielle markeder på en finanspolitisk lempelse, såfremt denne er indrettet fornuftigt. Finansrådet havde hellere set, at Det Økonomiske Råd havde foretaget den meget nærliggende kobling at nedsætte personskatterne i 2004 med deres eget forslag om fjernelse af efterløn og en større aftrapning i selve dagpengesystemet.

En lettelse af især de høje marginalsatser vil forbedre erhvervslivets rammevilkår og give dansk økonomi mere dynamik. Ved at sænke de højeste marginalsatser vil vi opnå, at det vil blive lettere af fastholde og tiltrække kvalificeret arbejdskraft, at de enkelte medarbejdere vil arbejde mere og andre vil blive længere på arbejdsmarkedet. Vi vil sandsynligvis også opleve, at en lavere beskatning på arbejdskraft på sigt vil mindske lønpresset.

Finansrådet har da også med glæde noteret, at vismændene i denne rapport påpeger, at effekten af et beskæftigelsesfradrag i den nuværende situation på arbejdsmarkedet vil være langt mindre end tidligere antaget, og anfører at en reduktion af beskatningen på de høje indkomster vil give en langt større effekt på arbejdsudbuddet.

Et beskæftigelsesfradrag omtales typisk i forbindelse med at styrke incitamentet til at arbejde frem for at være ledig. Netop derfor vil en sammenkobling af en skattereform med lettelser til de høje indkomster med justeringer i dagpengesystemet være optimalt. Herved kan opnås, at dagpengemodtagere får et øget økonomisk incitament til at påtage sig arbejde samtidig med, at grupper på arbejdsmarkedet som nævnt får et økonomisk incitament til at øge deres arbejdsudbud.

Af vismændenes meget grundige analyser af det danske arbejdsmarked fremgår også, at det nuværende aktiveringssystem langt fra er tilfredsstillende. Det er tankevækkende, at der årligt anvendes op mod 6 mia. kr. på et aktiveringssystem, der er karakteriseret ved, at beskæftigelsesmulighederne for de ledige forringes. Den eneste aktiveringsform, der ifølge vismændene virker i dag, er den private jobtræning. Som vismændene selv påpeger, er der sandsynligvis her en vis fortrængningseffekt. Vi havde gerne set, hvorvidt den private jobtræning også har den rette virkning, hvis dette forhold inddrages. Finansrådet kan fuldt støtte vismændenes anbefaling af en gennemgribende revision af aktiveringen med det formål at sikre et positivt samfundsøkonomisk afkast.

Finansrådet deler i øvrigt det billede som Det Økonomiske Råds formandskab tegner af dansk økonomi på kort sigt som værende ret robust. Hvis formandskabet får ret i deres forudsigelse om ret kraftige fald i kontantprisen på boliger i årene frem til 2005, kan det føre til teknisk insolvens for en række familier og dermed et fald i det private forbrug.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd

Offentlige finanser

Formandskabet peger i deres diskussionsoplæg på, at der er solide økonomiske argumenter for en omlægning af skatterne. FTF er enig i, at beskattningen af arbejdsindkomst bør lempes og at det i den sammenhæng vil være relevant at se på især mellemskatten samt indtægtsgrænsen for topskat. Samtidig vil FTF dog pege på behovet for tilstrækkelig finansiering af den offentlige sektor og de velfærdsydelser, som denne skal levere. FTF ser derfor skattestoppet som en hindring for den nødvendige tilpasning af skattestrukturen og finansieringen af den offentlige sektor. Efter FTF's opfattelse bør skattestoppet derfor fjernes.

Ledighed og beskæftigelse

FTF har noteret sig, at Formandskabet i deres prognose frem til 2005 regner med et forsåt om end begrænset fald i ledigheden. FTF frygter, at denne forudsætning er for optimistisk. FTF har noteret sig, at en række brancher i den senere tid er blevet markant ramt af tilbagegang og frygter derfor, at der kan ske stigende ledighed inden for disse, f.eks. IT-branchen.

Samtidig deler FTF ikke Formandskabets positive syn på beskæftigelsesudviklingen i den offentlige sektor, idet FTF er af den opfattelse, at den endog meget stramme aftale, som kommuner og amter har måttet indgå med regeringen, har betydet nedskæringer på en lang række af de offentlige serviceområder. Dette har også fået som konsekvens, at flere kommuner og amter har måttet skride til lukning af institutioner eller i det mindste afskedigelse af personale. Alt i alt finder FTF det derfor ikke sandsynligt, at ledighedsudviklingen udvikler sig så positivt, som Formandskabets prognose tilsiger.

Dagpengesystemet

Dagpengenes størrelse eller kompensationsgraden berøres flere steder i rapporten i forhold til påvirkning af de lediges jobsøgning. Spørgsmålet om dagpengenes størrelse må ses i sammenhæng med rådighedsreglerne og indretningen af aktiveringsindsatsen. Som det fremgår af Formandskabets rapport, har dagpengenes kompensationsgrad over en lang årrække været faldende samtidig med, at både de formelle rådighedsregler og den reelle rådighedsafprøvning er skærpet væsentligt. Der er således efter FTF's opfattelse ikke problemer med, at de krav, der stilles til den reelle rådighed, fuldt ud kan "bære" det nuværende kompensationsniveau for dagpenge i forhold til at sikre en aktiv jobsøgning blandt de forsikrede ledige. Den løbende rådighedskontrol bekræfter dette billede.

Man må endvidere være opmærksom på, at for ganske mange af de forsikrede er kompensationsgraden ved ledighed meget lav, således at incitamentet til at lade sig forsikre er mindsket. Dette er efter FTF's opfattelse problematisk.

For de ledige, hvor kompensationsgraden er høj, må man stærkt betvivle, at en sænkning af dagpengenes størrelse – over tid – vil forbedre beskæftigelsesmulighederne. Problemet for disse grupper er, at deres kvalifikationer ikke matcher de jobåbninger, der er på arbejdsmarkedet. Derfor er vejen frem opkvalificering frem for nedsættelse af ydelserne.

Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at Formandskabet er meget opmærksom på denne problemstilling, når det handler om flygtninge og indvandrere, der har vanskeligt ved at få beskæftigelse, men tilsyneladende ikke er det, når det handler om øvrige ledige.

Forslagene om karenstage for lønmodtagere og afskedigelsesafgift for arbejdsgiverne er også velkendte. FTF kan ikke støtte af disse forslag. Dette baserer sig både på de erfaringer, man har med den nuværende G-dagsordning og på, at dagpenge fra 1. ledighedsdag er en væsentlig forudsætning for at sikre et fleksibelt arbejdsmarked.

Aktiveringsindsatsen

Formandskabet konkluderer på baggrund af andres og egne analyser, at aktivering ikke øger de aktiveredes beskæftigelsesmuligheder. Det er FTF's opfattelse, at denne konklusion er alt for bastant. Som det også fremgår af Formandskabets oplæg, findes der

forskellige metoder til at opgøre virkningen af aktiveringsindsatsen. De forskellige metoder giver forskellige resultater.

Det grundlæggende problem ved alle metoder er imidlertid, at de ikke kan tage højde for, at den enkeltes risiko for at blive langtidsledig i høj grad skyldes individuelle forhold. Formandskabets metode, der inddrager flere baggrundskarakteristika, er et forsøg på at tage højde herfor, men er stadig baseret på objektive statistiske data.

Hertil kommer, at hverken Formandskabets metode eller andre metoder, der er anvendt, tager højde for, at en stor del af aktiveringsindsatsen foregår som et led i en flaskehal-indsats. Her er succeskriteriet, om virksomhederne får den arbejdskraft med de kvalifikationer, de har behov for. FTF finder i øvrigt, at det er en generel mangel ved Formandskabets oplæg, at det som en del af arbejdsmarkedsindsatsen ikke medtager den væsentlige del, der tager sigte på at matche arbejdsstyrkens kvalifikationer med virksomhedernes behov.

FTF deler ikke Formandskabets vurdering af, at der med reformen "Flere i arbejde" udelukkende er tale om justering af arbejdsmarkedspolitikken. I forhold til aktiveringsindsatsen mener FTF, at der med opgivelsen af kravet om aktivering i et bestemt omfang, og at de ledige nu hurtigt skal have tilbud rettet mod job, er tale om en markant ændring i arbejdsmarkedspolitikken.

Det er FTF's opfattelse, at der hermed er skabt væsentlig bedre rammer for, at aktiveringsindsatsen kan øge de lediges beskæftigelsesmuligheder. F.eks. kan uddannelse nu anvendes langt mere målrettet mod job frem for, at uddannelsesrejskabet også hidtil har været brugt i forhold til at opfylde kravet om, at de ledige skulle være aktiveret 75 pct. af tiden.

FTF er i den forbindelse enig med Formandskabet i, at uddannelsesaktiveringen i højere grad må målrettes. Det indebærer blandt andet, at der ofte vil være tale om længerevarende tilbud med et større fagligt indhold. Dermed er der også mulighed for, at uddannelsesindsatsen kan få en større rolle at spille i forhold til en flaskehalsforebyggende indsats.

FTF finder det i den forbindelse problematisk, at mulighederne for en ordinær uddannelsesindsats i det første ledighedsår er stærkt begrænset, samt at regeringen over en bred kam har skåret ned på arbejdsstyrkens muligheder for efter- og videreuddannelse.

Efterløn

Formandskabet foreslår en afskaffelse af efterlønsordningen. FTF har noteret sig andre kreative forslag, der er kommet frem, som i praksis vil udelukke ansatte med uddannelse fra efterlønsordningen. Efterlønnen blev i sin tid gennemført – ikke for at give særlige

grupper mulighed for tidlig tilbagetrækning – men med det hovedformål at nedbringe den høje ledighed, gennem at ældre lønmodtagere trak sig tilbage fra arbejdsmarkedet for at give plads til yngre kræfter.

Hvis man i en politisk fremtid beslutter sig for igen at tage efterlønnen op til revision, vil det for FTF være afgørende, at der bliver tale om lige vilkår. Løsninger, der reelt afskærer personer med behov for tidlig tilbagetrækning fra at gå på efterløn, er både uacceptable og uhensigtsmæssige.

EU og arbejdsmarkedet

FTF skal pege på, at en helt afgørende styrke ved den danske model er, at det er de parter, der efterfølgende skal leve med de indgående aftaler om arbejdsvilkår, der indgår aftalerne.

Derved sikres, at reglerne er udarbejdet af eksperter med kendskab til de faktiske forhold på arbejdspladserne samtidig med, at der skabes en høj grad af sikkerhed for, at reglerne følges præcist.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Kapitel I. Konjunkturvurdering

Overordnet set deler Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) Formandskabets syn på konjunkturudviklingen i dansk økonomi. Afvigelserne mellem Formandskabets konjunkturvurdering og AE's seneste konjunkturvurdering fra august 2002 skyldes hovedsageligt fremkomsten af ny statistik i den mellemliggende periode. AE er også enig i Formandskabets påpegnings af, at dansk økonomi har udvist en betydelig robusthed de seneste år, ligesom udsigterne for de kommende år umiddelbart er gode. Som Formandskabet selv påpeger i deres risikoforløb, er der dog en risiko for, at ledigheden kan udvise stigning.

AE er enig i Formandskabets betragtninger vedrørende det begrænsede råderum i den økonomiske politik. Det vil efter AE's opfattelse være uansvarligt at sætte den meget robuste danske økonomi over styr – som møjsommeligt er blevet tilkæmpet gennem de sidste 8-9 års økonomiske politik. Efter AE's opfattelse er den gode beskæftigelse dog også et væsentligt element i en robust økonomi. Kommer vi ind i en periode med faldende huspriser og stigende ledighed, vil en for kontraktiv finanspolitik også kunne være skadelig for robustheden i dansk økonomi. På grund af de langsigtede udfordringer for dansk økonomi er det dog vigtigt, at en eventuel finanspolitisk stimulans til dansk økonomi på grund af stigende ledighed har midlertidig karakter.

Derfor deler AE Formandskabets opfattelse af, at der ikke er plads til ufinansierede skattelettelser, som indebærer en permanent lempelse af finanspolitikken – herunder at bruge dynamiske effekter som finansieringskilde til skattelettelser.

Formandskabets analyser af finanspolitikken holdbarhed er en del mere pessimistiske end Finansministeriets. Godt halvdelen af forskellen mellem Formandskabet og Finansministeriet skyldes forskellige antagelser om udviklingen i de reale standarder for den offentlige service. AE mener, at det er ærgerligt, at Formandskabet ikke er trængt længere ned i forklaringen af forskellen til finansministeriets vurdering. En uforklaret forskel svarende til ca. 0,8 procent af BNP – eller 2 procentpoint på bundskatten – er meget stor. Specielt set i lyset af, at Formandskabets analyser af finanspolitikken holdbarhed implicerer, at det er endog meget tvivlsomt, om der er råderum til lettelser af personskatten fra 2004, som regeringen har stillet i udsigt.

AE deler Formandskabets påpegning af, at skattestoppet trækker strukturen i skattesystemet i en uhensigtsmæssig retning. AE er også enig i Formandskabets påpegning af, at ”Der er solide økonomiske argumenter for en omlægning væk fra mobile skattekloder som kapitalafkast og arbejdsindkomst over mod mere immobile skattekloder – først og fremmest jord og fast ejendom”

Kapitel II til VII. Arbejdsmarkedet

Formandskabet præsenterer en række interessante analyser af arbejdsmarkedet. AE mener dog, at Formandskabets behandling af arbejdsmarkedet er noget ensidigt. Der fokuseres således i alle kapitlerne på, hvordan udbuddet af arbejdskraft øges, mens virksomhedernes adfærd i forhold til ansættelse af arbejdskraft stort set ikke behandles. Rapporten viser f.eks., at for indvandrere har videregående uddannelse kun halv så stor effekt på sandsynligheden for at få arbejde som for en dansker. Og det er efter AE opfattelse ikke kun et udbudsproblem.

Hvis beskæftigelsen skal stige ekstraordinært i de kommende år, kræver det ikke kun, at lønmodtagerne har incitament til at tage arbejde. Det kræver også, at udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft matcher hinanden bedre. Derfor er indsatsen på opkvalificeringsområdet helt centralt – på alle niveauer. Arbejdsmarkedet er ikke statisk, men under stadig pres fra globaliseringen og de ændrede krav til virksomhederne. Derfor bør man også have en mere dynamisk tilgang til arbejdsmarkedspolitikken end den, der ligger i Formandskabets redegørelse.

I analysen af den aktive arbejdsmarkedspolitik konkluderer Formandskabet, at aktiveringen med uddannelse og offentlig jobtræning ikke har positive effekter. AE er enig i, at man hele tiden bør søge at forbedre effekterne af den aktive arbejdsmarkedspolitik. Man bør dog – efter AE's opfattelse – ikke konkludere for håndfast på baggrund

af Formandskabets analyser, idet analyserne ikke løser det kontrolgruppeproblem, som sådanne analyser lider under.